

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-687675-IV/II/BB

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 0 22 551 77 00
Fax 0 22 827 64 53

Warszawa, *18 marca 2013 r.*

Pan

Jarosław Gowin

Minister Sprawiedliwości

WARSZAWA

szanowny Panie Ministrze

Na tle jednego z wniosków, zgłoszonego Rzecznikowi Praw Obywatelskich, ujawnił się problem stosowania instytucji wyłączenia sędziego wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu zapada na posiedzeniu niejawnym. Sytuacja taka jest w zasadzie standardem w cywilnym postępowaniu egzekucyjnym (art. 766 kodeksu postępowania cywilnego); jednak skutkuje ona tym, że w praktyce strona postępowania egzekucyjnego uzyskuje informację o składzie rozpoznającym wniesiony przez nią środek zaskarżenia już po wydaniu rozstrzygnięcia, przy doręczeniu postanowienia (art. 357 § 2 kpc). Wtedy jest już za późno na złożenie wniosku o wyłączenie sędziego.

We wniosku skierowanym do Rzecznika wskazywano na niemożność złożenia wniosku o wyłączenie sędziego rozpoznającego skargę na czynności komornika: w konkretnej sytuacji procesowej - według oceny skarżącej - istniały ewidentne podstawy do wyłączenia sędziego, określone w art. 49 kpc. Jednak z uwagi na okoliczność, że skarga na czynności komornika została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, a strony nie były wcześniej informowane o składzie rozpoznającym sprawę, skarżąca nie miała możliwości złożenia wniosku, o którym mowa w art. 50 kpc.

Wprawdzie można przyjąć, że okoliczność z art. 48 bądź art. 49 kpc może stanowić skuteczną podstawę zaskarżenia orzeczenia sądu w drodze zażalenia, przy czym jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy, to zarzut ten jest najdalej idący: naruszenie art. 48 kpc powoduje nieważność postępowania (art. 379 pkt 4 kpc). Jednak zaskarżalność postanowień w trakcie postępowania egzekucyjnego jest bardzo ograniczona - zgodnie z art. 767⁴ § 1 kpc, zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie (która - poza kwestią kosztów postępowania - najczęściej przewiduje je na tle egzekucji z nieruchomości - zob. np. art. 950, 961, art. 969 § 1, art. 997, art. 998 § 2, art. 1037 § 1 kpc). Pewne rozszerzenie możliwości wniesienia zażalenia zapewnione jest przez odpowiednie stosowanie art. 394 § 1 kpc w postępowaniu egzekucyjnym, tak więc zaskarżeniu podlega również postanowienie kończące postępowanie egzekucyjne (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1995 r., sygn. akt III CZP 110/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 177, orzeczenie z dnia 21 grudnia 2007 r., sygn. akt II CNP 206/07, nie publ.). Nie zmienia to jednak faktu, że przeważająca część rozstrzygnięć sądu rejonowego w ramach postępowania egzekucyjnego, a zwłaszcza te zapadające w wyniku rozpoznania skargi na czynności komornika, nie podlega dalszemu zaskarżeniu. Co za tym idzie, rozstrzygnięcia te nie są badane przez sąd drugiej instancji pod kątem naruszenia art. 48 lub art. 49 kpc. Postępowanie w przedmiocie skargi na czynności komornika, zakończone postanowieniem sądu, nie podlega także wznowieniu (art. 399 kpc), nawet w sytuacji nieważności postępowania określonej w art. 401 pkt 1 kpc.

Problem ten okazuje się szczególnie istotny właśnie na tle postępowania w przedmiocie skargi na czynności komornika, która pozostaje podstawowym środkiem kontroli postępowania egzekucyjnego. Konieczność zachowania właściwych standardów proceduralnych w ramach tego postępowania wydaje się szczególnie istotna w kontekście poglądu wyrażonego przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 stycznia 2013 r., sygn. SK 18/11: „W prawie do sądu mieści się prawo do wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego w postępowaniu egzekucyjnym (...). Sprawa tocząca się na skutek skargi na czynności komornika jest sprawą egzekucyjną. Sprawa wynikająca ze skargi na opis i oszacowanie nieruchomości może być zatem rozpatrywana ze względu na art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji”. Innymi słowy: postępowanie zainicjowane skargą na czynności komornika powinno spełniać określone wymogi sprawiedliwości proceduralnej, gwarantowane przez art. 45 Konstytucji RP. Z kolei w wyroku z dnia 2 czerwca 2010 r. (sygn. SK 38/09), Trybunał Konstytucyjny wskazał, że nakaz ukształtowania postępowania sądowego zgodnie z

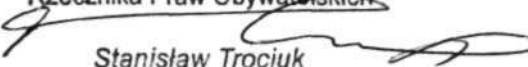
wymogami sprawiedliwości proceduralnej zakłada, iż sprawa zostanie rozpatrzona przez bezstronny sąd: „w tym aspekcie należy przede wszystkim mieć na względzie charakter i znaczenie instytucji wyłączenia sędziego dla realizacji tego prawa”.

Podsumowując: w opinii Rzecznika Praw Obywatelskich, należy rozważyć takie rozwiązania proceduralne, które umożliwiłyby stronie postępowania egzekucyjnego uzyskanie informacji o składzie sądu rozpoznającego skargę na czynności komornika - jeszcze przed wydaniem rozstrzygnięcia. Wydaje się bowiem, że stworzenia takich gwarancji wymaga zasada sprawiedliwości proceduralnej, wynikająca z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Można rozważyć takie rozwiązanie, które wzmocni pozycję strony postępowania egzekucyjnego w aspekcie obowiązków informacyjnych sądu: otóż jest zasadą, że w terminie 3 dni od dnia doręczenia skargi komornik sporządza uzasadnienie dokonanej czynności lub przyczyn jej zaniechania oraz przekazuje je wraz z aktami sprawy do sądu (art. 767 § 4 kpc). Jeśli odpis tego uzasadnienia czynności komornika byłby stronie doręczany, to właśnie w tym momencie można poinformować ją również o składzie sądzącym, wyznaczonym do rozpoznania skargi na czynności komornika. Strona mogłaby zapoznać się ze stanowiskiem komornika, wyrażonym w uzasadnieniu podjętej czynności (co mogłoby jej ułatwić zajęcie stanowiska procesowego, włącznie z cofnięciem skargi), a także - w razie zaistnienia takiej konieczności - możliwe byłoby złożenie wniosku o wyłączenie sędziego. Można rozważyć także inne rozwiązania procesowe, które pozwolą stronie na złożenie wniosku, o którym mowa w art. 50 kpc.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. jedn.: Dz. U. z 2001 r., nr 14, poz. 147 ze zmian.), uprzejmie proszę Pana Ministra o rozważenie przedstawionego problemu i przekazanie mi swojego stanowiska w sprawie.

z przeziębieniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich